

Beur Yazını ve Verlan Dili: Fransa'daki Kuzey Afrika Göç(er) Söylemi

PROF. DR. ALİ TİLBE* - DR. YUSUF TOPALOĞLU**

Öz

1980'li yıllarda, adını Arap sözcüğünün hecelerinin yer değiştirilmesiyle elde edilen *Verlan Dili* ile bu süreçte gelişen *Beur Yazını*, yeni bir yazar kuşağını yazın evrenine taşımıştır. *Beur* yazını, Kuzey Afrika kökenli ya da Fransa'da doğup büyüyen Kuzey Afrika göçerlerinin özgün söylemidir. Göçün etkisiyle sömürgecilik sonrası ortaya çıkan bu yazınsal akımın romanlarının genç anlatı kişileri, sürekli bir iç çatışma içinde olup, iki ekin, iki yaşam ve iki toplum arasında algılanan göç acısı, eşitsizlik ve sömürgeleştirme duygusu içinde parçalanırlar. Özellikle 2005 yılından başlayarak, önce *Yörekent Yazını* daha sonra da *Çağdaş Kent Yazını* ve *Dünya-Yazını* olarak tanımlanan bu alan, yazın ve dilbilim dünyasında bütünüyle yeni bir araştırma ve eleştiri nesnesi olarak belirmiştir. *Beur Yazını* romanlarında yazar, farklı kökenlerden, ekinlerden ve Arapça, Berber, Afrika ve Karayip ile Çingene dillerinden oluşan toplulukların dil uygulamalarını birlikte kullanarak çoğul ve karma yeni bir dilsel / söylemsel uzam oluşturmuştur. Biz bu çalışmada Mağrip ülkelerinden ulusötesi göç sonrası Fransa'da gelişen *Beur* yazını ve *Verlan* dilini, tarihsel ve kuramsal bağlamda incelemeyi amaçlıyoruz.

Anahtar sözcükler: Beur yazını, Verlan Dili, Çok kültürlülük, Çok dillilik, Kültür(süz)leşme, Mağrip göçerleri

BEUR LITERATURE AND VERLAN LANGUAGE: NORTH AFRICAN MOVER DISCOURSE IN FRANCE

Abstract

In the 1980s, Beur literature, whose name was derived by the displacement of syllables of the Arabic word, referred to as the Verlan language, carried a new generation of writers into the literary universe. Beur literature is the narrative language of North African movers/immigrants of North African descent or born and raised in France. The young narrative persons of the novels of this literary current, which are brought about by the influence of mobility, are in constant internal conflict, falling apart in a sense of perceived mobility burden, inequality, and colonization between two cultures, two lives, and two societies. Especially beginning in 2005, texts described as suburban literature have emerged as an entirely new object of research and criticism in the world

* Tekirdağ NK Ün. Fen-Edebiyat Fak. Fransız DE Böl. Elmek: atilbe@nku.edu.tr / alitilbe@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-4634-8822

** Tekirdağ NK Ün. YD Yüksekokulu. Elmek: ytopaloglu@nku.edu.tr / yusuftopaloglu@live.com ORCID ID: 0000-0003-2832-6902

Gönderim tarihi: 30.06.2020

Kabul tarihi: 13.10.2020

of literature and linguistics. In Beur literature novels, the author has created a new linguistic space, plural and mixed, using the linguistic practices of communities of different origins, cultures and languages such as Arabic, Berber, African and Caribbean languages, and the languages of the Gypsy genre together. In this study, we aim to focus on the main aspects of bilingualism, multiculturalism, the search for identity, double alienation, expatriation, acculturation and harmony that the representatives of this paper focus on, after examining the Beur literature that developed in the Francophone literature with its historical and theoretical dimensions.

Keywords: Beur Literature, Verlan Language, Multiculturalism, Multilingualism, Acculturation, Maghreb Movers.

GİRİŞ

Insanlığın çok eski tarihlerinden beri yazgısal bir gerçeklik olan ve yeni ekinlerin (fr. culture) ve sınırların oluşumunda başat işlev gören göç ve göçerlik olgusu, günümüzde de evrensel sorunlardan birisi olarak güncelliğini korumaktadır. Öyle ki, dünya siyasasına yön veren ve karmaşa yaratan başat sorunlar arasındadır. Çok ayırık tanım ve yaklaşımlarla örüntülenen göç kavramı, en yalın biçimiyle, “insanların toplumsal, ekonomik, siyasal ve doğal nedenlerden dolayı yerleşmek amacıyla bir yerden başka bir yere gitmeleri” (Tilbe vd. 2016, s. V) anlamına gelmekte ve günümüz toplumsal yaşamında çok değişik anlamlar kazanarak karmaşık varlığını sürdürmektedir.

Göç devinimine neden olan çok sayıda etmenden söz edilebilir. Daha genel bir yaklaşımla; eğitim, sağlık, güvenlik, gelir düşüklüğü, hızlı nüfus artışı gibi toplumsal nedenler; aşınım, aşırı kuraklık, toprak kayması, çölleşme, sel, deprem, volkan patlaması gibi doğal nedenler; sınır değişiklikleri, nüfus hareketliliği ve değişimi, her türden ayrımcılık ve eşitsizlik ve bunlardan en önemlisi iç çatışma ve savaş gibi siyasal nedenler; işsizlik, doğal kaynakların azlığı, gelir dağılımındaki eşitsizlik, geçim sıkıntısı, tarım topraklarının bölünmesi ya da tarım yapılacak alanların azalması, tarımda makineleşme sürecinin insan gücünün kullanımına olumsuz etkisi gibi ekonomik nedenler de göç etmeyi kaçınılmaz kılmaktadır (Ekici vd. 2015, Koçak vd. 2012).

Bütün bu güçlükler, az ya da çok göç etmeyi bir tercih olmaktan çıkarıp, zorunlu duruma dönüştürebilmektedir. Ancak, İbrahim Sirkeci ile Jeffrey Cohen, *çatışma ve göç kültürü modelinde* (eng. conflict model of migration), gönüllü ve zorunlu ayrımını reddederek tüm bu göç devinimlerinin temelinde, tehdit algısına bağlı olarak gelişen, bir güvensizlik duygusunun yattığını ileri sürerler (Sirkeci, 2003; Sirkeci, 2005; Cohen vd. 2011, 2012, 2013, 2015; Genç, 2020). Dolayısıyla, yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim alanlarında siyasal, toplumsal, ekonomik ya da ekinsel bağlamda kendilerini güvende duyumsamamaları ve tehdit algısına kapılmaları sonucunda insanlar göç etmeye yönelirler.

Göç yoluyla dünyanın değişik coğrafyalarında bir veya birden çok ekin ile karşılıklı bağlantı durumunda, bulunan birçok topluluk üzerinde farklı boyutlarda kendini gösteren ekinsel ve

toplumsal olgular gözlemlenmektedir (Atalay, 2016, 2019). Bunların en önemli ve köklü olanı, geniş toplum ile kurulan belli bir ekinel ilişki süreci sonunda, az sayıdaki göçerin ekininin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasıdır. Belli bir ülkede siyasal, ekonomik ve ekinel açıdan önemsiz bir konuma iye olan topluluk üyelerinin, göç sonrası birlikte yaşadıkları geniş toplum içinde, giderek özeğin (özkültür)lerini yitirmeleri tarihsel bir gerçekliktir. Doğal olarak, göç eden insanları, yeni yerleşim uzamlarında çok çeşitli sorunlar beklemektedir. Bu bağlamda, özellikle ulusötesi göçerlerin en önemli sorunları arasında, dil/iletişim, iki dillilik, ekin ve kimlik arayışı, arafta kalma, uyum, bütünleşme, yalnızlık ve yabancılaşma gibi konular öne çıkmaktadır.

Öte yandan, aşmakta zorlandıkları bütün bu sorunlara bağlı olarak, ulusötesi göçerler çoğunlukla bir iyelik, yabansılık, yoksunluk ya da dışlanmışlık duygularıyla iki ekin, yeni değer yargıları ve toplumsal düzen arasında bocalar ve bir başkaldırı ve reddetme duygusuyla içe kapanarak kendi özdeğerlerini ve ekinlerini yeniden kurma ve sürdürme çabasına girerler. Bu arayış, onların yeni yerleşim uzamlarına uyum ve bütünleşme süreçlerini zora sokar. Ancak, sonraki kuşak göçerlerde büyük ölçüde olmasa da bir bütünleşme, uyum ya da benzeşim durumları görülebilmektedir (Tilbe vd. 2015, s. 2).

Toplumsal tinbilime göre Atalay (2019a, 2019b); kültürleşme / ekinleşme (fr. acculturation), kavramının, göç olgusunun etkin ve etkileşim sürecini oluşturduğunu dile getirmektedir. Kültürleşme, iki ya da daha çok ekinin karşılıklı olarak etkileşime girme sürecinde, benzeşme yönünde değişmeye uğrayarak yeni bireşim ve etkin bileşkeler oluşturmaları anlamına gelmektedir. Berry (2003), kültürleşmeyi, farklı kökenden topluluk ve bu toplulukları oluşturan üyelerin karşılıklı etkileşimi sonucunda ortaya çıkan tinsel, toplumsal, dilsel dönüşüm ve eğilimlerin deneyimlendiği bir oluşum olarak belirtmektedir. Öte yandan bu bağlamda kültür toplumbilimcileri, kültürsüzleşme/ekinsizleşme (fr. déculturation) ya da özkültür yitimi; kültürleşme ya da yaşanılan toplum ekinini benimseme; yeniden kültürleşme (fr. réenculturation) ya da bir topluluğun ekin erimesi aşamasında egemen toplumun ekinel değer ve geleneklerini edinme; kültürlerarasılık/ekinlerarasılık (fr. interculturalité) ya da özkültürün başka ekinlerin değerlerini benimseyip onları kendisinin bir parçasıymış gibi kullanma gibi dört değişik ulam (fr. catégorie) kullanmaktadır (Atalay, 2019a, s. 219-220; Tilbe, 2019). Berry de geniş toplumun baskın olduğu çift ekinli toplumsal yapılarda, göçerlerin baskın ekinel değerler ile özeğinlerine ilişkin değerler karşısında benimsediği davranış ve tutumun niteliğine bağlı olarak, dört farklı izlem ortaya çıkmaktadır (2005, s. 705). Özekinsel kimlik sürdürülürken geniş toplumun ekininin de benimsenmesi durumunda *bütünleşme* (fr. intégration) söz konusudur. Özeğin sürdürülürken geniş toplumun ekininin yoksanması ise *ayrışma / kopma* (fr. séparation) biçiminde belirlemektedir. Öte yandan, özeğinin terk edilerek geniş toplumun ekininin benimsenmesi durumunda *benzeşme / özümleme / kültür-ekin erimesi* (fr. assimilation) olarak adlandırılan bir izlem söz konusuyken, özeğinin birlikte geniş toplumun ekininin de terk edilmesi durumunda ise *dışlanma / kültürdışı / ekindışı olma* (fr. marginalisation) biçiminde bir kültür(süz)leşme ulamı belirlemektedir (Tilbe, 2019, s.123). Berry, geniş toplumun göçerlere karşı tutum ve yönelimleri bağlamında da dört ulamdan

söz eder: Eritme Potası; geniş toplum, göçerlerin benzeşmesini ve özümlemesini destekler. Çokeylilik (fr. multiculturalité); göçerlerin bütünleşmesine çaba gösterir. Dışlama; göçerleri dışlar ve geniş toplum ekininin dışına iter. Ayırma; göçerlerin özekinlerini sürdürümüne destek verir (Tilbe vd. 2018, s. 79; Tilbe, 2019, s. 123). Manço'ya (2000) göre ekinlerarasılık; bütünleşme, ayrışma ya da dışlanma anlamına gelmemelidir; tam tersine birlikte var olma ve farklılıklar düzeyinde, öteki bireysel ve toplumsal kimliklere açık, daha insancıl ve daha içten bir toplumun arayışı olmalıdır.

Buna karşın göçerlerin, egemen toplumla işbirliği uyum ya da bütünleşme, egemen toplumun gelenek ve göreneklerine, genel geçer özgün toplumsal, siyasal, ekonomik, ekinel ve eğitsel düzenine, bütün değer yargılarını benimseyerek toplumsal olarak bütünleşmeleri ve uyum sağlamaları, kısaca ekinleşmeleri beklenmektedir. Ancak kimi zaman göçerler, özekin yitimine ve ekin erimesine kayıtsız kalsalar da bütünleşmek istedikleri toplumsal yapı tarafından, farklı bir toplumsal kökten geldikleri, zaman zaman kendilerine anımsatılmakta, gerek iş gerekse de eğitim gibi olanaklardan eşit biçimde yararlanabilmelerinin önüne değişik engeller çıkarılabilmektedir (Tilbe vd. 2018, s. 80).

Tilbe ve Sirkeci, söz konusu göçerleri iki dillilik (fr. bilinguisme), kimlik arayışı (fr. recherche d'identité), ekinel parçalanma (fr. fragmentation culturelle), toplumsal uyum (fr. intégration sociale), yalnızlık, (fr. isolement), yabancılaşma (fr. aliénation), bütünleşme ya da benzeşme gibi sorunsalların beklediğini dile getirmektedirler (2015, s. 1-2). Bütün bu güçlüklerle birlikte, bir ülkeden ötekine göç eden insanlar, bir iyelik, yabansılık, yoksunluk ya da dışlanmışlık duyguları içinde iki dil, iki ekin, yeni toplumsal değerler arasında iki arada bir derede yaşamlarını sürdürmekte zorlanırlar ve "bir başkaldırı ve reddetme duygusuyla içe kapanarak kendi öz değerlerini ve ekinlerini yeniden kurma ve sürdürme çabasına girerler. Bu arayış, onların yeni yerleşim uzamlarına uyum ve bütünleşme süreçlerini zora sokar" (Tilbe, 2015, s. 458). Kuşkusuz bu tür sorunların, ulusaşkın göçerler için onulmaz yaşamsal güçlükler yol açtığı söylenebilir.

Görüldüğü gibi, göçerleri yeni yerleşim yerlerinde çok yönlü sorunlar beklemektedir. "Özellikle bir ülkeden farklı bir ülkeye göç eden insanların en önemli sorunlarından birisi, dil / iletişim ve ekin konusudur" (Tilbe, 2015, s. 458). Bu dil / iletişim ve ekin(siz)leşme sorunu, bu çalışmada üzerinde duracağımız 20. yüzyılın değişik dönemlerinde sömürgecilik sırasında ve sonrasında Mağrip ülkelerinden Fransa'ya göç ederek, Paris başta olmak üzere, Fransa'nın kimi kentlerinin eteklerinde yer alan yörekentlere (fr. banlieue) yerleşip, geniş toplum ile yaşadıkları yeni çatışmalara bağlı olarak gelişen uyum ve bütünleşme zorluklarına bir tepki olarak dördüncü kuşak genç göçerler tarafından yaratılan *Beur Yazını* (fr. littérature beur(e)) ile *Verlan Dilinde* (fr. verlan) belirgin bir biçimde görülmektedir.

Görüldüğü gibi, içinde yaşadığımız küresel çağın en önemli ve karmaşık sorunsallarından birisi olan ve daha çok toplumsal, siyasal, ekonomik ve ekinel yönleriyle tartışılan göç olgusu, çok sayıda araştırma alanının konusu olduğu gibi, yazınsal uzamda da kendisine sıklıkla yer

bulmaktadır. Eski çağlardan beri var olagelen göç ile yazın ilişkisi, günümüzde sayıları giderek artan göç / göçer romanlarının gündemde yer tutmasıyla, daha da önem kazanarak geleceğe doğru evrilmektedir.

Bu tartışma alanlarının en önemlilerinden birisinin de toplumun bir anlatımı olan yeni yazın alanı olduğu açıktır (Tilbe, 2015, s. 458). *Beur Yazını* ve *Verlan Dili*, 1980'li yıllardan beri uzun yıllar süren Sömürge geçmişinin bir sonucu olarak yapısal, izleksel ve kavramsal değişikliklere uğrayarak gelişmekte ve günümüzde de Fransa'da tartışmaların odağı olmayı sürdürmektedir. Biz bu çalışmada, yazın toplumun bir anlatımıdır varsayımından devinimle, özellikle Fransa'nın Afrika'daki sömürge dönemi ve sonrasında Cezayir, Tunus, Fas gibi Mağrip ülkelerinden göçer olarak Fransa'da bir yaşam kurmaya çalışan toplulukların Fransa'da doğan ve çok dilli ve çok ekinli olarak büyüyen dördüncü kuşak çocuklarının 1980'li yıllarda yazdığı romanlarda göç öncesi, sırası ve sonrasında yaşanan düşsel ve gerçek öyküleri anlatmak için yarattıkları *Beur Yazını* ve izleyen süreçte gelişen yeni yazınsal eğilimlerin genel nitelikleri ve önemli temsilcileri ile yörekentlerde genellikle mağrip kökenliler başta olmak üzere, dünyanın değişik ülkelerinden gelen göçer gençler arasında, tepkisel bir özgün anlatım dili olarak gelişen *Verlan Dilini* yapısal ve izleksel bağlamda açıklamayı erek ediniyoruz.

1. BEUR YAZINI

Tarihin öteki dönemlerinde olduğu gibi özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, dünyanın birçok ülkesinde göçer yaşanmıştır. Bu dönemde, başta Fas, Cezayir, Tunus gibi Mağrip ülkeleri olmak üzere Afrika'dan özellikle Fransa gibi Avrupa ülkelerine ve birçok farklı ülkeye mikro, mezo ve makro düzeyde (Sirkeci, 2009, 2012; Cohen, Sirkeci, 2011; Sirkeci, Cohen, 2013, 2015) göçerlerle, Avrupa dışgöç olgusunu ciddi biçimde deneyimlemiştir. İlk dönem göç dalgasıyla gelen göçerler, daha iyi yaşam koşullarında varlıklarını sürdürme, kendilerine ve çocuklarına iyi bir gelecek gerçekleştirme umuduyla Fransa kentlerinin kenar mahallelerinde yaşama tutunmaya çalışmışlardır. Ancak zaman içerisinde eğitim, sağlık, güvenlik, işsizlik, hızlı nüfus değişimi, gelir dağılımındaki eşitsizlik, geçim sıkıntısı, kaynak, konut, altyapı yetersizliği; çevre, gürültü, görüntü kirliliği; yetersiz destek, ayrımcılık, sömürü, aşağılanma, ekinsel çatışmalar, toplumsal yapıdaki bozulmalar, dilsel ve ekinsel engeller gibi göçle ilgili karşılaşılan ve yeni çatışmalara yol açan sayısız güçlük nedeniyle büyük bir uyum sorunuyla yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Aşmakta zorlandıkları bütün bu sorunlarla ve yaşamsal güçlüklerle birlikte iyelik, yabancılık, eksiklik ve dışlanmışlık duygularıyla da baş etmek zorunda kalmışlardır. Kentlerin aynı kenar mahallelerinde yaşayan Mağrip kökenli göçer yazarlar, tüm bu yaşanan acıları, aşağılanmaları, güçlükleri, kötü yaşam koşullarını, yaşadıkları ekinsel ve dilsel bozulmaları, sömürü duygusunu seksenli yıllarda kaleme almaya başlamış ve böylelikle *Beur Yazını'nın* temellerini atmışlardır (Vitali, 2009, s. 172; Geiser, 2008).

Özellikle 1980'li yıllardan sonra beliren yeniötesi (fr. postmoderne) dönemde gelişen ve genellikle yaşanmış kişisel öykülerle örüntülenen *Beur Yazını*, adını Arap sözcüğünün hecelerinin yer değiştirilmesiyle elde edilen kavramdan alır ve bu yeni iletişim biçimi Fransa'da *Verlan Dili* olarak anılır. *Beur* terimi, *Radyo Beur* yaratisıyla 1981 yılında ilk kez Paris'te ortaya çıkmıştır. Bu dil, Fransa'da özellikle yörekentlerde yaşayan mağrip kökenli gençler arasında yaygın olarak kullanılan ve kendi aralarındaki söyleşimlerin başkaları tarafından anlaşılmması için sözcükleri tersine çevirerek ya da dilsel yapılar üzerinde oynayarak yeni sözcükler ve söyleşim biçimleri yaratma biçiminde tanımlanabilir. Bu söylem biçimi özellikle 2000'li yıllarda Fransa'da genellikle Kuzey Afrikalı göçer Frankofon yazarların yapıtlarında geniş bir biçimde yer bulmuştur. *Beur Yazını*, özellikle Fransa ve Belçika'da doğmuş ya da bu ülkelerde büyüyen, daha çok dördüncü kuşak Kuzey Afrikalı göçerlerin yapıtlarını kapsayan bir uzamdır.

Beur Yazını'nın temeli, ilk olarak Magripli yazar *Driss Chraïbi*, *Les Boucs* (1955) adlı romanıyla atılır. Söz konusu *Beur* terimi, uzun yıllar boyunca Fransa'da görmezden gelinmiş, 1983 yılında eşitlik ve ırkçılığa karşı yürüyüş (fr. marche pour l'égalité et contre le racisme) eylemi sırasında sıklıkla kullanılmış ve ilk olarak bu dönemde "Mağripli göçer ebeveynlerden Fransa'da doğan kişi" biçiminde *Robert* sözlüğünde kendisine yer bulmuştur. Bu olumlama ve siyasal-ekinsel evrim, gençler arasında bu yeni yazınsal anlatımın gelişmesini sağlamıştır (Cello, 2011, s. 190). Aynı yıllarda, eşitlik ve ırkçılığa karşı yapılan yürüyüşlerin ardından birçok yazar eyleme geçmiş ve bu eğilimden yararlanmıştı (Hargreaves, 2014, s. 144-145; 2005, s. 172-173). 1986 yılında, *Azouz Begag*'ın *Le Gone du Chaâba* (Seuil), *Farida Belghoul*'un *Georgette!* ve *Nacer Kettane*'nin *Le Sourire de Brahim* romanları, Mağripli göçerlerde aile ve okul izleklerini ele almıştır (Reeck, 2014, s. 122). Gerçek anlamda bu söylemin *Beur Yazını* olarak anılmaya başlaması, 1962 yılında on yaşındayken Fransa'ya gelen Cezayir kökenli *Mehdi Charef*'in yazın dünyasına giriş yaparak 1983 yılında yayımladığı ve Fransız dilinin tüm inceliklerini barındıran *Thé au harem d'Archi Ahmed* adlı romanla gerçekleşmiştir (Cello, 2011, s. 190). Sinemaya da uyarlanarak büyük bir başarı kazanan romanda, Cezayir göçmenlerinin huzursuzlukları ve kimlik arayışları, kalabalığın içinde yalnızlaşmış bir çocuğun kişiliğine odaklanıp yaşadığı kentler ve önemli yerleri betimlenmektedir. *Thé au harem d'Archi Ahmed* adlı romanın başkışisi kendini, "iki ekin, iki öykü, iki dil, ne siyah ne beyaz iki deri rengine iye göçer çocuğu kendi köklerini keşfetmeye ve onları yeniden üretmeye" (Vitali, 2009, s. 174) adar.

Bu romanların anlatı kişileri genellikle Mağrip kökenli gençlerden oluşmaktadır. Bu gençler, bir yandan Arap ekinine bağlı geleneksel aile yapısı içinde yetişmeleri, onlarda özeğinlerine karşı güçlü bir iyelik duygusuna yol açarken öte yandan Fransız ekini içinde yaşamaları nedeniyle de sürekli bir çelişki ve sorgulama içindedirler. Bu izleksel evreninden ötürü, genellikle budun ve köken odaklı bir yazın olmakla suçlanmış ve olumsuz çağrışımlardan kurtulmakta güçlük çekmiştir. Romanlarda bu çeşit konu ve izlekler, *Ferrudja Kessas* (1994), *Soraya Nini* (1996), *Minna Sif* (1997), *Karim Sarroub* (1998) ve özellikle *Rachid Djaidani* (1999) gibi doksanlı yıllarda, yeni bir

yazar kuşağı ortaya çıkana kadar sürmüştür. Özellikle 2005 yılından başlayarak, yörekentlerde filizlenen şiddetli kentsel ayaklanmalarla birlikte *Yörekent Yazını* (fr. littérature de banlieue), olarak anılmaya başlanmış ve *Kent Yazını* (fr. littérature urbaine / littérature des cités) gibi çeşitli adlandırmalarla gelişimini sürdürmüştür. Bu yeni dilsel ve izleksel söylem, yazın ve dilbilim dünyasında yeni bir araştırma ve inceleme alanının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kimi zaman özyaşamöyküsel (fr. autobiographie) ve özkurmaca (fr. autofiction) izler taşıyan romanların ben(öz)öyküsel (homo(auto)diégétique) anlatıcı-kişilerinin bir arada kullandıkları farklı diller, anlatıyı çok dilli bir evrene dönüştürmektedir.

İki binli yılların başından başlayarak, Cezayir kökenli yazar Yarris Benmiloud'ın *Allah Superstar* adlı romanının anlatıcı başkişisi *Kamel Léon*'un dile getirdiği gibi, bu dönemde yazılan romanlar, ilk dönem romanlarda çokça işlenen kökler (fr. racine) yerine, dallardan (fr. branche) söz açmaya başlamışlardır. Bu durum göçerlerin kimlik konusundaki görüşlerinde kökten değişiklikler olduğunu imlemektedir. Kurmaca kişi, *Kemal Léon* kendinden söz ederken yeni bir sözcük yaratarak, kendisini *içerdeki yabancı* ya da *gurbetçi* (fr. intranger) olarak betimler: "Gurbetçi, kendi ülkende bir yabancısın, bu ülkenin Fransa mı yoksa Cezayir mi olduğunu bana sorma" (Benmiloud, 2003, s. 237) diyerek, hangi ülkeye iye olduğuna ilişkin, yanıtız bir kimlik sorunu yaşadığını ortaya koyar (Marcu, 2016). Bu dönemde, bu yazarların durumuyla ilgili olarak, Doğu ile Batı, gelenek ile yenilik arasında konumlanan ve çok sayıda ekini birleştiren (fr. melting-pot) ekinaşırı (fr. transculturel) karma (fr. hybride) bir eğilimden söz açabiliriz. Giderek daha büyük bir ilgi gören ve geniş bir uzama yayılan bu yeni söylem biçimi, *Azouz Begag, Farida Belghoul, Nacer Kettane, Soraya Nini, Sakinna Boukhedanna, Nina Bouraoui, Tassadit Imache, Mohand Mounsi, Akli Tadjer, Karim Amellal, Faïza Guène, Rachid Djäidani, Ahmed Kalouaz, Leïla Sebbar, Lakhdar Beläid, Mouloud Akkouche, Farid Boudjellal, Ramdane Issad, Mohammed Razane, Mabrouk Rachedi-Habiba Mahany* kardeşler gibi Mağrip kökenli yazarların romanlarında yankılanmıştır.

Charef, romanlarını ne Cezayir ne Fransız ne de *Beur Yazını*nı düşünerek yazdığını dile getirmiştir. Yazınsal üretimini, daha çok yeni ve karmaşık bir kavram olan *göç(er) yazını* bağlamına yerleştirmiştir: *Charef* bu yeni yazın eğilimini şu biçimde tanımlamaktadır:

Romanda kökler, kimlik ve bütünleşme ile ilgili sorun olduğu sürece, her zaman yapılması gereken birçok işin ve atılması gereken bir adımın olduğu açıktır. Bu bağlamda sanırım bu yüzden göçü içermeyen filmler yapmaya çalıştım. Ama inanıyorum ki, halen çocukluğumuza ve ebeveynlerimizin kimliğine, geldiğimiz coğrafyaya geri dönme isteğimiz var. Bu çözümsel adımı attığımızda, sanırım biraz daha uçabiliriz. Biraz uçabiliriz... Ama omuzlarımızda, kanatlarımızda çok şey var (Reeck, 2014, s. 121).

Görüldüğü gibi seksenli yıllarda özgün bir devinimden doğan ve gelişim gösteren *Beur Yazını*, Cezayir kökenli Fransız yazarlar tarafından yaratılmış, olgunlaştırılmış ve daha geniş bir yazınsal bütüncü sunmak için çeşitlendirilerek dünyanın dört köşesinden okura ulaşmıştır. Bununla birlikte, *Küresel Fransızca* (fr. français global) şemsiyesi altına girmesinde hala engeller bulunmaktadır. Bu konuda Alec G. Hargreaves şunları söylemektedir: "Fransa'da göçerlikten

doğın bu yazın, insanlara rahatsızlık veren bir yazındır. Belgeselciler onu nerede sınıflandırmaları gerektiğini bilmemekte, hocalar derslerinde onları işlemekte çekince duymakta, eleştirilenler de genellikle onların güzelduyusal değerlerinden kuşku duymaktadırlar" (1995, s. 17). Fransız yazın çevresi, Beur romanlarını önemsiz özyaşamöyküsel olaylar anlatan bir alan olarak değerlendirdiği için, bu romanların güzelduyusal değerlerini görmezden gelmişlerdir (Vitali, 2009).

Dünyada Fransız dilinin değişik kullanımları söz konusu olsa da, Fransa'daki ölçünlü Fransızca uzamında yer bulması kolay görünmemektedir. Bunun yanında küresel düzeyde de tanınma savaşı, *Karim Amellal*, *Azouz Begag*, *Rachid Djaidani*, *Faïza Guène* ve *Ahmed Kalouaz*, *Lakhdar Belaïd*'den *Mouloud Akkouché*'a, *Ahmed Kalouaz*'dan *Azouz Begag*'ya, *Farid Boudjellal*'dan *Ramdane Issad*'da, *Tassadit Imache*'dan kız ve erkek kardeş *Mabrouk Rachedi-Habiba Mahany* gibi yazarların kişisel çabalarıyla sürmektedir. Bu çeşitlilik bugün, *yörekent polisiye romanı* (fr. polar en banlieue), *gençlik yazını* (fr. littérature de jeunesse), *çizgi roman* (fr. bande dessinée), *felsefesal roman* (fr. roman philosophique), *ikili roman* (fr. roman à deux), *toplumsal roman* (fr. roman social), *tanıklık anlatısı* (fr. témoignage), *özkuymaca* (fr. autofiction), *öykü* (fr. nouvelle) gibi çeşitlilik gösterir. Sayıları ve yazılarının çeşitliliği sayesinde, Cezayir kökenli yazarlar bugün kendi kanatlarıyla uçmaktadırlar (s. 128-129).

Beur Yazını, genel olarak özyaşamöyküsel bir nitelik taşımaktadır (Bonn, 1996) ve ortak yönleri yazarların, içinden geldikleri gecekondular ile bozulmuş yörekentlerin ortamlarına göndermede bulunmalarıdır. Köken ve aile sorunları, bütünleşme, gecekondular yaşamı, suç, başıboşluk gibi izlekler romanlarda öne çıkmaktadır. Bu izlekler arasında en önemli ve en yaygın olanı ise kimlik arayışıdır. Öyle ki, romanların genç başkişileri sürekli bir iç çatışma yaşamaktadırlar; onlar, bir yandan aile içinde Magripli ebeveynlerinin geleneksel Arap ekini ve dilini yaşamaları öte yandan da ev sahibi ülkenin ekini ve dilini deneyimlemelerinden ötürü, bu iki dil, iki ekin, iki yaşam ve iki toplum arasında parçalanırlar (Cello, 2011, s. 190).

Beur romanındaki bu yazma eğilimi, Ferrudja Kessas (1994), Soraya Nini (1996), Minna Sif (1993), Karim Sarroub (1998) ve özellikle de Rachid Djaidani (1999) ile doksanlı yıllarda yeni bir yazar dalgası ortaya çıkana kadar sürmüştür. Bu ikinci dalga döneminde, bundan böyle romanlarda kişisel tanıklıklara dayalı öykülere yer verilecektir. Bu romanlarda, anlatı kişilerinin tinsel durumlarının daha derinlemesine çözümlenmesiyle, gerçekte onların sömürge geçmişleri ve Fransız toplumunun göç(er)lerle ilgili tutumları vurgulanmak istenmiştir (Cello, 2011, s. 191).

2005 yılının sonbahar aylarında, Fransa'daki özellikle "duyarlı" olarak nitelendiren yörekentlerdeki şiddetli kentsel ayaklanmalar, yazınsal uzamda yeni bir dalga, başka bir deyişle yeni bir yazar kuşağı ortaya çıkarmıştır. *Yörekent Yazını* başlığı altında, *Kent Yazını* gibi çeşitli adlandırmalarla gösterilen bu yazma edimi, yaşanan yeni gerçekliği yansıtmaya ereğindedir. Bu iki yazınsal olgu, yaklaşık otuz yıl içinde, birbiri ardına yeni bir izleksel, biçimsel ve dilsel biçimin ortaya çıkmasına ışık tutmuştur. Bununla birlikte, günümüzde *Beur Yazını* terimi, genellikle olumsuz ve kötücül anlamlar çağrıştırmaktadır ve bu nedenle önemli sayıda yazar bu

adlandırmayı reddetmektedir. Fransa'da toplumsal ve siyasal durum, yeni bir toplumsal yapıya evrilerek göç bileşenlerinde olduğu gibi önemli ölçüde değişikliğe uğramaktadır. Yazarlar, Fransa-Cezayir ya da Fransa-Mağrip gibi dünyayı ikiye bölen sıradan ekinel ikici yaklaşımdan (fr. binarisme culturel) uzaklaşırlar. Bugün Doğu Avrupa, Sahra Altı Afrika ve Asya olmak üzere, giderek daha geniş farklı kökenleri içeren, ulusötesi bir ekinle karşı karşıya kalınmaktadır (s. 192). 2010'lu yıllardan başlayarak *Kent Yazını* ya da *Dünya-yazını* (fr. littérature-monde) gibi yeni arayışların temelinde, kuşkusuz Fransa'daki ulusal yazın evreninden dışlanma duygusu ile toplumsal onay sorunsalının yattığını vurgulamak gerekir.

1980'lerden beri belirli ölçüde de olsa toplumsal bir kötülüğün simgesi olarak değerlendirilen yörekentler, kent ile kırsal arasında bir geçiş bölgesi işlevi görmektedir. Buralara genellikle değişik köken ve ülkelerden gelen topluluklar *kültür dışı olma* (fr. marginalisation) ve *dışlanma* (fr. exclusion) durumlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu alanlarda birden fazla kimliği oluşturan göçerler, Fransız toplumuna kendilerini anlatmaya ve onlarla uyum içinde yaşamaya ve bütünleşmeye çaba göstermektedirler. Bu topluluklar, gerçek ve aynı zamanda simgesel bir kimliğin kavşağında varlık savaşımı vermektedirler. Kendi ülkeleriyle ilgili birçok niteliği yitirdikleri gerçekliği bir yana, kendilerini bütünüyle Fransız olarak görememekte, iki arada bir derede yaşama tutunmaya çalışmaktadırlar (Duchêne, 2002, s. 32).

Doğdukları ve gerçek anlamda iye oldukları ülkelerinde, bir yabancı olma duygusunu deneyimleyerek, ne köklerinin bulunduğu ülkeyi ne de doğdukları ülkeyi gerçek vatanları olarak duyumsayamamak, bu kuşak romancıların yarattığı anlatı kişilerinin sorunsalı olarak belirlemektedir. Onlar, *tek kök* kimlik kavramının ötesine geçerek, daha önce söz ettiğimiz gibi, *içerdeki yabancı* ya da *gurbetçi* türentisi (fr. néologisme), *arafta / karma kimlik* (fr. identité interstitielle) kurarlar; başka bir deyişle, iki farklı ekinin uyumu ve uyumsuzluğu üzerine örüntülenen bir yazının varlığı söz konusudur (Vitali, 2012, s. 7). Anlatı kişileri hem anakente çok yakın, hem de onun çok uzağında iki arada bir derede kalmış gibidirler.

Çağdaş yazarlar genellikle onlardan öncekilerle benzerlik göstermediklerini ileri sürseler de 21. yüzyıl romancıları da, ilk çıkış dalgası olan *Beur Yazını* ile izleksel olarak birbirlerini çağrıştırmaktadırlar. Genel anlamda Fransa ile çatışmalar, iye olamama duygusu, kentlerdeki ceza, şiddet ve ırkçılık durumları, geleneksel şenliklere katılım, akran toplulukları arasındaki dilsel ve davranışsal durumlar gibi benzer temel izleklerin yanında hapisane alanları, anavatana geriye dönüş isteği gibi yönelimler birincil ortak konulardır. Bu bağlamda 1980 yıllarında ortaya çıkan *Beur* romanlarının işlediği konularla aynı doğrultuda belli bir süreklilik söz konusudur. Çağdaş yazınsal alana daha yakından bakıldığında, 1980'lerin yapıtlarına göre en köklü değişikliklerden birinin, metinlerin biçemi ve dilin sömürülmesi ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Çağdaş yazarların dil kullanımları sırasında, ödünç almada, *yabancılıklarda* (fr. xénisme), *Verlan* dilinde ve *özel / gizli dildeki* (fr. argot) sözcüklerde aşırılığa kaçtıkları görülmektedir. Bu dilsel katmanlaşma, kültür dışı

(fr. marginal) olmuş bir topluluğa özgü kullanımın yaygınlaşmasıyla sınırlı kalmayıp, tam tersine her durumda kullanılan gerçek bir yazınsal yaklaşıma dönüşmüştür (s. 9).

Beur Yazını neredeyse yalnızca romanlardan oluşsa da bu yeni metinler içinde çeşitli basın yayın çalışmaları da yer almakta ve birbirlerini beslemektedirler. Bu türler neredeyse hiç sınır tanımamakta, basın yayın ile birlikte şiir, müzik, sinema ve genel ağ (fr. internet) gibi çok boyutlu etkileyici yönelimler kullanılmaktadır. Bu yeni kuşakta görsel olarak gerçek bir sinema dilinden de söz edilebilir. Kuşkusuz bu yazarların çoğunun, hem yazar ve yönetmen hem de oyuncu olarak deneyimleri bulunmaktadır (s. 11). Şüphesiz çok devingen bir alan olan *Beur Yazını* değişik görünümlemlerle varlığını sürdürecektir.

Bu yazınsal ve dilsel süreç, her ne kadar Fransa içinde Fransız dilinde gelişim gösterse de, yazın eleştirmenleri ve yazınsal seçkiler (fr. anthologie) tarafından Fransız yazını içine alınmamakta, daha çok Fransız dilinde üretilen yazınsal alan olan *Frankofon Yazın* (fr. littérature Francophone) içinde değerlendirilmektedir. Kendilerini Fransız yazınının parçası olarak gören çok sayıda eski sömürge kökenli Fransız yazar, Frankofoni adlandırmasını reddetmiş ve 1992'de Michel Le Bris tarafından *Pour une littérature voyageuse* başlıklı ortak yapıtta oraya atılan *Dünya-Yazını* kavramını benimsemişlerdir (Puig, 2011). Nicolas Sarkozy'nin başkanlık seçimi sırasında, 15 Mart 2007 günü *Le Monde* gazetesinde, "Pour une littérature-monde en Français" başlığıyla yayımlanan ve Jean-Marie Gustave Le Clézio, Tahar Ben Jalloun, Erik Orsenna, Jean Rouaud ve Amin Maalouf'un da içinde yer aldığı 44 yazar imzaladıkları bildiri, *Goncourt, Grand Prix du roman de l'Académie française, Renaudot, Femina, Goncourt des lycéens* gibi Fransız roman ödüllerinin hepsinin, 2006 yılında Fransa dışından gelen yazarlara verildiğini belirtmişlerdir. Bildiride; "sonbahar ödüllerinin bize gösterdiği gibi, merkez, şimdi dünyanın her yerindedir. (...) "Frankofoni" düşüncesi sömürgeciliğin son simgesi olarak mı ortaya çıkıyor? Bu sonbahar ödülleri tam tersini gösteriyor: Sömürge sözleşmesi bozulmuş, (...) aşağılama ve kendi içene kapanma dönemleri sona ermiştir. Frankofoni'nin sonu ve Fransız dilinde bir dünya-yazınının doğuşu söz konusudur" gibi düşünceler dile getirmişlerdir. Aynı yılın Mayıs ayında ise, Michel Le Bris, Jean Rouaud ve Eva Almassy'nin yayın yönetmenliğinde, birçok yazarın katkı sunduğu *Pour une littérature-monde* başlıklı ortak yapıt yayımlanmış ve Fransızcanın yalnızca anadili Fransızca olan Fransa'da değil, dünyanın değişik bölgelerinde bir dünya-yazını oluşturmakta olduğunu göstermişlerdir. Yine bu yıl Gallimard yayınevi tarafından aynı tartışmaları ateşleyen *Qui fait la France? (Kiffer la France?)* adlı oluşum tarafından on yazarın incelemelerinin yer aldığı ortak yapıt yayımlanmıştır. Bu yazarların Frankofoni kavramına karşı gelmelerinin ve dünya-yazını kavramını önermelerinin temelinde, Frankofoni kavramının, yalnızca anadili Fransızca ya da uyruğu Fransız olmayan yazarlar tarafından Fransızca üretilen yapıtları kapsamaması yatmaktadır. Öyle ki, dünya-yazını kavramı, bu belirsizliklere ve tartışmalara son vererek, herkesi içine alan daha geniş bir yazınsal uzam olacaktır.

Bu tartışmalar sürerken, *Beur Yazını* yazarları da eleştirmenler tarafından yazını kendi budunsal (fr. ethnique) ve ekinel alanlarına sıkıştırdıkları suçlamasıyla karşı karşıya kalırlar. Kuşkusuz bu yazınsal alana karşı yöneltilen suçlamalardan ve kamuoyu önünde *Beur* adının olumsuz çağrışımlarından ötürü, kimi eleştirmenler ve basın-yazın tarafından zaman içinde *Yörekent*, *Kent*, *Fransız-Arap*, *Göç Kökenli*, *Frankofon Yazın* gibi değişik adlarla da çağrılmıştır. Özellikle *Çağdaş Kent Fransızcası* ve *Kent Yazını* önerileri bu alana daha onamacı bir görünüm kazandırma çalışmalarıdır. Bunun yanında son dönemlerde Llarria Vitali tarafından önerilen *Göç Sonrası Yazın* (fr. littérature post-migration) tanımı ebeveynleri sömürge deneyimi yaşamış ve Fransa'ya göç ettikten sonra sömürge sonrasında Fransa'da doğmuş yazarlar tarafından yaratılan bir yazınsal alanı imlemektedir. Öyle ki, *Beur Yazını* ile başlayan bu yazınsal uzam, günümüzde edindiği çok sesli ve çok ekinli özgün yapısıyla *Dünya-Yazını* olma yolunda ilerlemektedir (Álvares, 2015).

2. YÖREKENT YAZINI

Toplumsal yapıda olduğu gibi, yazınsal alanda da değişikliklere tanık olunmaktadır; *Beur Yazını*, Fransa'da yaşayan Kuzey Afrikalıların ikinci kuşağından doğduğuna göre, bugün 1990-2000 yıllarında yörekentlerde doğup yetişen üçüncü kuşaktan söz edilebilir. 1983 yılında eşitlik ve ırkçılığa karşı yürüyüşün, *Beur Yazını*'nin üretimini etkilemesi gibi, 2005'teki kentsel ayaklanmaların da Fransa'da yeni bir yazar dalgasının doğmasına yol açtığı değerlendirilmektedir. Bu konuyla ilgili birçok makale ve deneme yazısı yayımlanmış ve halk gösterileri ile birlikte 2007 yılında Paris yörekenti olan Sarcelles'de *BanlieuePlum* adı altında *Yörekent Yazını*'nin ilk festivali gerçekleşmiştir (Cello, 2011, s. 192). Böylelikle zaman içerisinde *Beur Yazını*'nin alanının, yeni bir yazınsal eğilim olan *Yörekent Yazını* ile genişlediği görülecektir.

İlk bakışta, bu iki eğilim arasında büyük bir ayrım açıkça görülmesi de *Beur Yazını*, Mağrip kökenli ikinci kuşak yazarların, budunsal (fr. ethnique) kökenleriyle ilgili kimlik sorunları çevresinde gelişirken, Fransa'da doğup büyüyen ve farklı köklerden topluluklardan oluşan karma yazarlar ile ilişkilidir. *Yörekent Yazını* ise, pek bir ayrıcalığı olmayan ortak kentsel çevrelerde yaşayan çeşitli kökenlerden insanların deneyimlerini ele almaktadır. Mağrip göçüyle gelen yazarlar toplumsal dışlanmanın yanında birçok farklı izleği de işlemektedirler. *Yörekent Yazını*'nin odağında yer alan toplumsal çevre, güçlü bir biçimde budunsal kökenle ilgilidir. Gerçekte, bu iki yazınsal akımı üreten ve gündeme taşıyan budunsal topluluk, çoğunlukla sömürge sonrası Fransız toplumunun yörekentlerine yerleşen azınlıklardır (Hargreaves, 2014, s. 144-145). Aynı zamanda, bu azınlıklar, Karayip ve Afrika kökenli genç siyahlar ile birçoğu Berber kökenli Arap gençlerden oluşmaktadır. Çoğu yerli ve Fransa vatandaşı olan bu gençler, ayrımcılık ve korkunç bir işsizlikle baş etmeye çalışmışlar; polisle çok sayıda çatışmayı tetikleyen olaylar yaşarlar ve haksız bir toplumsal düzenin bekçileri olarak algılanmışlardır (s. 146).

2006 yılında yayımlanan on üç roman, yörekentlerde yaşanan bu olaylara çarpıcı bir biçimde tanıklık etmektedir. Bunlar, Karim Amellal'ın *Cités à comparâitre*, Jean-Éric Boulain'ın *Supplément au roman national*, El Driss'in *Vivre à l'arrache*, Faïza Guène'in *Du rêve pour les oufs*, Dembo Goumane'in *Dembo Story*, Didier Mandin'in *Banlieue Voltaire*, Aymeric Patricot'ın *Azima la Rouge*, Mabrouck Rachedi'nin *Le poids d'une âme*, Houda Rouane'in *Pieds Blancs*, Insa Sané'nin *Sarcelles Dakar*, Karim Sarroub'un *Racaille*, Mohamed Razane'ın *Dit violent* ve Thomté Ryam'ın *Banlieue Noire* romanlarıdır. Bu romanların yazarları, yeni bir kuşağın temsilcileri olup, yetmişli ve seksenli yıllar arasında doğdukları için, oldukça genç bir topluluğu oluşturmaktadırlar. Özellikle Mağrip ve Sahra Altı (Fas, Cezayir ve Senegal) gibi farklı kökenleri olmasına karşın, *Beur Yazının* tersine, topluluğun özgüllüğü, bağdaşıklığından ötürü, bu Fransız yazarlar eski sömürge İmparatorluğu ile hiçbir bağlantıyı kabul etmemekte ve kendilerini "kök ata" olarak tanımlamaktadırlar. Bu gençleri birleştiren temel olgu, neredeyse hepsinin doğduğu Fransız yörekentlerinin yoksul ve yaşamaya elverişli olamayan zorlu mahallelerinde düşük maliyetli konutlarda yaşamalarına ve toplumsal eşitsizliğe daha fazla dikkat çekmek istemeleridir. Bu on üç romanda, değişken durumlar, kentlerin eteklerinde yaşama zorluğu, bu yaşamın getirdiği sonuçlarla karşı karşıya kalma, hapsedilme, dış dünyadan soyutlanma ile yüksek beton kuleler üzerinde duruluyor. Yazarlar, bu mahalleleri, bozulmanın ve adaletsizliğin uzamı, Fransız toplumunun geri kalanından ayrı duran sefil yerler olarak sunarken dışlanma, en önemli olgulardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Irkçılık ve ayrımcılık izleği başka bir önemli konudur; öyle ki güçlü bir iyelik duygusuna sahip genç roman kişileri, genellikle ulus için bir tehdit olarak algılanmaktadır. Romanlarda bu gençlerin, sözlü ya da bedensel olarak güvenlik güçlerine karşı aşırı şiddet eylemleriyle tepki verdikleri, devlete karşı gerçek bir nefret besledikleri ve üniforma giyen herkesin, onları hain olarak gördükleri işlenmektedir. İşlenen suç, uygulanan şiddet, araba hırsızlığı ya da yaşamda kalmak ya da kimi zamanda eğlenmek için dükkânlarda yaptıkları yasadışı eylemler, uyuşturucu kullanımı ve alkol tüketimi bu gençlerin kimi eylemleridir. Temel izleklerden birisi de aşağılanma ve eşitsizlik duygusudur. Ebeveynlerinin sömürge deneyimlerini ve göç edimlerini çok iyi bilen bu gençler, Fransız toplumuna karşı güçlü bir iyelik duygusu beslemektedirler. Fransa'da doğmuş olan bu gençler, Fransızca konuşmakta ve Fransız ekinini tanımakta, kendilerini tam anlamıyla Fransız vatandaşları gibi duyumsamaktadırlar. Buna karşın, Fransızlara karşı belirli bir düşmanlık algısı da taşımaktadırlar (Cello, 2011, s. 193-194).

Seksenlerden bu yana, ortaya çıkan metinler çok değişmiştir; özellikle geçmişte olduğu gibi iki ekin arasında bir geçiş söz konusu değildir. Yazınsal uzamdaki gerçek değişim, 1999'da Rachid Jaidani'nin *Boumkoeur*'u yayınlamasıyla gerçekleşmiş ve *Yörekent Yazınının* ortaya çıkmasına yol açmıştır. İlk kez bu romanda, gerçek yaşamdan bir kişinin kentsel yaşamı ele alınmıştır. Öte yandan, 2005 yılındaki şiddetli ayaklanmaları, yörekentlerin sakinlerinin yaşadığı şiddetli acıları ele alan yeni genç yazarların sahneye çıkmasını teşvik etmiştir. Farklı geçmişleri bulunan Mağrip kökenli gençler, adaletsizlik ve toplumsal dışlanmaya odaklanmaya başlamışlardır (s. 195).

2006'da yayımlanan romanların okurları, kurgulanan olay örgülerinin ve izleklerin, *Beur* romanlarında anlatılanlardan çok farklı olduğunun ayırımına varırlar. Betimlenen uzamlar daha evrensel bir görünüm göstermekte, bundan böyle göçle terk edilen ülkeler ve bu ülkelere dönüşler romanlarda ele alınmamaktadır. Romanlarda daha çok Fransız toplumunda dışlanma yüzünden acı çeken ve kimlik sorunu yaşayan anlatı kişileri sunulmaktadır. *Beur* ve *Yörekent* romanları arasındaki en büyük değişiklik, yazmaya yönlendiren güdülenmedir: 1980'lerde gelen ikinci kuşak olan *Beur* kuşağı, yaşadığı gerginliğin öyküsünü, Fransa ile Mağrip arasındaki kimlik ve kültürel bunalımları anlatmak için yazmıştır. Buna karşı *Yörekent* yazarları, kent sakinlerinin yaşadığı bozulma durumunu eleştirmek için yazmışlar ve tüm kökenleri birleştirilmişlerdir (s. 196).

Yörekent romanlarında sıklıkla *Verlan* diline ve özel / gizli dile, güçlü rap müzik, slam, sinema ve Amerikan modellerine yer verilmesi, bu romanların geleneksel *Beur* romanlarından çok farklı olduklarını göstermektedir. *Yörekent* yazarları, kent gençliğinde köklü ve ayırıcı nitelikleri de ortaya çıkmaktadır. *Yörekent* romanlarının yazınsal niteliği ne olursa olsun, okurun çağdaş toplumun doğasında var olan toplumsal sorunların farkında olması için önemlidir (s. 197).

3. BEUR VE YÖREKENT ROMANLARININ KURUCU ÖGELERİ

Her dilde, özel/gizli dil bulunmaktadır; bunun yanında dil, ölçünlü olarak üretilen toplumsal, siyasal, dinsel ve törel bir düzene göre işlev görmektedir (Goudailler, 2002, s. 5).

Her şeyden önce, dil söz konusu olduğunda iki temel terimin ele alınması gerekir, birincisi *dilin kullanımı* ya da *dil çeşitleri* (şive, ağız, lehçe), ikincisi de *dilsel topluluktur*. Çeşitlilik, dil ve toplum kavramlarıyla uyumsuz değildir; tersine önemli çeşitli dışsal etkenlerle bağlantılıdır ve bölgesel, toplumsal, biçimsel, zamansal farklılıklar gösterebilir. Tüm toplumlarda bireyler dil uygulamalarında birbirinden farklıdır. Bu farklılıkların bazıları *kendine özgüyen* (fr. idiosyncratique), ötekiler dizgesel belirli konuşmacı kümeleriyle ilişkili olabilmektedir. En belirgin farklılıklar, cinsiyet ve gelişim düzeyi arasındaki ayırma yatmaktadır: çocuklar yetişkin gibi konuşmadığı gibi kadınlar kendilerini erkeklerle aynı biçimde dışa vurmazlar. Bunlar doğrusu dirimsel (fr. biologique) farklılıklardır, ancak çoğu toplumda dilsel değişkeler bu boyutların ötesine geçer ve toplumsal geleneklere ve simgelere dayanır. Böylelikle, dilin kullanımı ile ilgili olarak toplumsal görünüşler simgesel bir işleve iyedir ve bu görünüşler, konuşmacıya toplumsal bir kimlik kazandırır. Toplum içinde, bu toplumdilbilimsel bölünmelerin bazıları doğrudan toplumsal saygınlık ve güç farklılıkları ile ilgilidir. Dilsel değişkelerin arkasındaki etkenler, bir dil topluluğuna özgü olaylarla bağlantılıdır. *Topluluk* terimi, paylaşmayı betimlemesinden ötürü, bir dil topluluğu hem bir dili hem de bir dizi toplumdilbilimsel kuralları oluşturur. Bir topluluk, benzer dilsel tutumları ve ortak kullanım kurallarını benimser. Bu durumda bu topluluğun üyeleri, dil uygulamaları ve kullanımları ile birbirlerini tanıyabilirler. Bir dilsel topluluk, farklı bireyler arasında bir düşünce birliği içindedir ve çatışmaların en aza indirildiği bir tür uyum sergilerler. Örneğin, bir göçerin küçük çocuğu, çok dilli bir ortamda kalırsa, yetişimine zarar

verecek bir durumla karşı karşıya kalabilir. Bu çocuğun geniş toplum ile uyumu bir dizi izlem gerektirir. Bir yandan, kişiliğinin oluşum aşamasında özkimliğine iye nitelikler en aza indirgenerek geniş toplum ile bütünleşmesi sağlanabilir; öte yandan hem budunsal nitelikleri öğretilip hem de içinde yaşadığı geniş toplum ekinine ilgisi özendirilerek okulda başarılı olması sağlanabilir. Bu bağlamda gerçekte bu durum, tam anlamıyla çok yönlü bir kimliği yönetmekle ilgilidir. Öyle ki, kimliğin ve ekinin korunmasında bir dilin önemi de ortaya çıkmaktadır. Böylelikle Fransa'daki göçer nüfusun çoğunun yaşam uzamı olan yörekentlerde, dilbilimcilerin *Yörekent Dili* ya da *Çağdaş Kent Dili* olarak adlandırmayı önerdiği yeni bir dil geliştirilmiştir (Duchêne, 2002, s. 31-32).

Bu bağlamda, *Yörekent Yazını* yazarları, yazını öteki sanatsal söylem biçimleriyle varsıllaştırmak isteyen yeni bir kuşağın çağcıl bir parçasıdır. Bu yazarlar, her biri kendi yöntemiyle yazınsal yapıt ortaya çıkarmak için işçi sınıfının özel dili ile yerel günlük yaşam dilini kullanmaya özen gösterirler ve bu yeni insanlık durumunu betimlemek için de *Kent Dili* (fr. langue des cités), *Genç Dili* (fr. parler des jeunes, des cités, des banlieues) ya da dilbilimci Jean-Pierre Goudailler'in deyişiyle *Çağdaş Kent Fransızcası* (ÇKF) (fr. français contemporain des cités (FCC)) gibi kavramlar üretirler. ÇKF, doksanlı yıllarda toplumsal koşullara bağlı olarak doğan ve sokakların ve yörekentlerin ekininin bir parçası olan sözlü bir dilsel olgudur. *Yörekent* romanlarının yazarlarının çoğu, resmi dil ölçünlü Fransızlardan istençli olarak uzaklaşarak bu dili, hem öyküleme hem düzyazıda hem de kişiler arasındaki söyleşimlerde kullanırlar ve genç anlatı kişileri tarafından konuşulan dili kullanarak gerçeklikle ilinti kurmaya çaba gösterirler (Cello, 2011, s. 197).

Sürekli bir evrim içinde olan *Çağdaş Kent Fransızcası*, *Beur* romanlarına çok sayıda sözcük ödünç vermiştir. Bir kentten ötekine, *Beur* romanları farklı kökenlerden ve ekinlerden esinle kentlerde ortaya çıkan sözcükler ile Arapça, Berberi, Afrika, Karayip ve Çingene dillerinden alınan sözcüklerin bir arada kullanıldığı çoğul bir dilsel ortam kurar. Bu romanlarda iletişim bağlamında varsıl kısaltmalar, *Verlan* dili, *özel / gizli* dil gibi dilsel çeşitlilik gösteren *Çağdaş Kent Fransızcasına* başvurulur, ancak yörekent dışında yaşayan diğer insanlarla iletişim kurulurken dil bütünüyle değişime uğrayarak yerini daha çok ölçünlü dil kullanımına bırakır (s. 198).

4. VERLAN DİLİ

Verlan olgusu hem işlevselliği hem de karmaşıklığı ile dilbilimcileri ve özellikle Fransız toplumdilbilimcileri etkilemeyi sürdürmektedir. Bu *özel / gizli* dil görüngüsü öncelikle yaş, toplumsal çevre ve oturulan yer ile ilgili olsa da “gençlerin ortak *özel / gizli* dil sözcük dağarcığı” ya da daha genel olarak “ortak *özel / gizli* dil sözcükleriyle” ilişkilidir. *Verlan* sözcüğü, Fransızcadaki “ters, tersine, ters tarafından” anlamına gelen “(à) l'envers” sözcüğünün hecelerinin “(à) vers-len” yer değiştirmesiyle oluşmuştur. Gerçekte ilk olarak *Verlan*, sonundaki {-a-} biçimbirimi (fr. morphème) ile değil, {-e-} biçimbirimi ile “verlen” biçiminde ortaya çıkmış ancak insanlar {-a-} biçimbirimi ile oluşturulan yapıyı kullanmayı yeğlemiştir. Fransız romancı *Auguste*

Le Breton, 1985 yılında *Le Monde* gazetesine, *Verlan* dilini 1940-41'li yıllarda romancı *Jeannot du Chapiteau* ile birlikte, kendilerinin yarattıklarını açıklamıştır (Podhorná-Polická, 2006, s. 37; Mathieu, 2008, s. 8). Doğrusu bu kullanım biçiminin ortaya çıkış tarihi çok daha eskilere dayanmaktadır. İlk olarak, 1585 yılında *Bourbon hanedanını* betimlemek için heceler yer değiştirilerek, hanedan adının *Bonbour* biçiminde kullanılması, ilk örnek olarak değerlendirilmektedir (Mathieu, 2008, s. 8). P. Guiraud, özel / gizli dilde yer adı olarak kullanılan *le bagne de Toulon* yerine *Lontou* sözcüğünün 1842'deki kullanılmasının, geleneksel özel / gizli dilde *Verlan*'ın ortaya çıkış tarihi olarak benimsendiğini ve o zamandan beri *Verlan*'dan hep söz edildiğini dile getirmektedir. 1980'li yıllara kadar da *Verlan* çağcıl kimlik değerine kavuşmuş değildir. Eskiden *Lantou* yaratımı, yalnızca şifreleme ve gizleme ereğiyle kullanılmıştır. Toplumdilbilimin evrimi, bu şifreleme sürecinin yayılmasına yol açmış ve toplumdilbilim, bu süreci öteki dilsel gelişmeler gibi sıradan bir süreç olarak görmüştür. Her ne kadar tarihsel süreçte 1970'lere kadar adından söz edilse, daha sonra da işlev ve kullanımını sınırlandırılmak istense de, zamanla *Verlan* dili yavaş yavaş, Paris yörekentine göç yoluyla gelen ve orada yaşayan gençlerde gelişen sokak ekini olarak adlandırılan dilsel bir simgeye dönüşmüştür. 1984, 1989 ve 2003 yıllarında yönettiği üç filmde de Claude Zidi'nin, *des Pourris* yerine *des Ripoux* sözcüğünü ve Renaud Séchan'ın da ilk tanınmış şarkı sözleri olan *laisse tomber* yerine *laisse béton*'nu kullanmasıyla birlikte, tersine çevirme (fr. verlanisation) tutumu 1980'lerde basın ve yayın yoluyla hızlı bir biçimde Fransız toplumunun her alanında yayılmayı sürdürür. Ancak ölçünlü dili koruma güdüsüyle giderek bu akım bir yana bırakılır. Bu süreçte *Verlan*'ın, yörekentlerde yaşayan gençler tarafından kullanımı sürerken, bitmek tükenmek bilmeyen yeni sözcükler üretilir. Söz konusu kullanım, gençlerin iki arada bir deredeki kimliklerini güçlendirirken, birçok kişi tarafından *kök Fransızca* (fr. français de souche) olarak anılmaya başlanır (Podhorná-Polická, 2006, s. 38). Kimi sözcüklerin, bölgesel ve toplumsal engelleri aşarak genç Fransızların sözcük dağarcığına girdiği de görülmektedir (s. 39).

Beur ve *Yörekent* romanlarında, çok sık karşılaşılan tersine çevirme üretiminin *uzamsal* ve *işlevsel* düzeyleri ile *Verlan* dilinin oluşumuna etki eden dilbilimsel değişkenlik türleri söz konusudur. Bu dilbilimsel değişkenlik türlerinden birincisi, *zamansal* (fr. diachronique) değişkenliktir ve zaman içinde dillerin evrimi ile ilgilidir. İkincisi ise, *uzamsal* (fr. diatopique) olarak tanımlanan değişkenlik türüdür, dilin uzamda çeşitlendirilmesi anlamına gelir. Gerçekte, aynı gerçeklik, Fransızca konuşan dünyanın farklı bölgelerine göre farklı biçimde belirlenebilir, aynı biçimde bir sözcüğün anlamını bir bölgeden diğerine değiştirebilir. Üçüncü tür de, *toplumsal* (fr. diastratique) değişkenliktir. Bir konuşmacının dilinin, iye olduğu toplumsal çevreye (toplumsal sınıf, mesleki topluluk, cinsiyet vb.) göre neden değiştiğini açıklayan bir olgudur. Son olarak, *biçimsel* (fr. diaphasique) olarak da adlandırılan durumsal değişkenliktir. Bu durumda konuşmacıların, içinde buldukları söylem durumuna göre dillerini uyarlamaları anlamına gelir

(Remysen, 2013). Bütün bu değişkenlikler, araştırmacılara (toplum)dilbilimsel çözümler yapmaları için sayısız olanaklar sunmaktadır.

Verlan bir sözcüğün oluşumu, hece seviyesinde olduğu gibi, gerçekte sesbilgisel (fr. phonétique) bir işlemle gerçekleştirilir. *Verlan* sözlü bir dil olduğundan, birçok özel durum içermektedir. Bununla birlikte, yeni sözcük yaratılarının büyük çoğunluğu dört biçimde gerçekleşir: Sözcüğün sonuna sesli harfin *eklenmesi* ya da *silinmesi* (fr. ajout/suppression), sözcüğün *kesilmesi* ya da *bölünmesi* (fr. découpage), sözcüklerin *sırasının değiştirilmesi* (fr. inversion), yeni sözcük biçiminin son hecesinin sonundaki sesli harfin *kaldırılması* ya da *ünlü düşmesi* (fr. troncation/élision). *Özel / gizli* dil niteliği taşımasından ötürü, tüm *Verlan* sözcüklerde mutlaka sözcüklerin sırasını değiştirme işleminin yapıldığı görülmektedir (Wis, 1997; Valdman, 2000; Nieser, 2005; Debov, 2015).

İlk olarak, sözcüğün sonuna sesli harfin eklenmesi veya silinmesi işleminde, "fr. cher → chèreu, défoncé → défonc', rigoler → rigol', énervé → vénère" gibi dizgeli olmayan bu örneklerde kimi sözcüklere, bir sessiz {-e} eklenmiş ya da bazılarının son sesli harfi kaldırılmıştır. Genel olarak bu işlemde, tek veya üç heceli sözcüklerin iki heceli sözcüklere dönüştürme eğilimi görülebilmektedir. İkinci işlem olan sözcüğün kesilmesi sürecinde ise, "fr. chèreu, dé-fonc', blé-de, fli-keu, ri-gol', nè-re-vé, ci-garette, vas-y, fa-meux, ri-che, mor-ceau" örneklerinde görülebileceği gibi sözcük veya anlatım iki bölüme ayrılmıştır. Son sözcüğün söyleyiş kolaylığı, bu kesim eyleminin yerini belirleyen temel etkidir. Her zaman denetlenmeyen kimi kurallar bulunmakla birlikte, sözcüğün kesilme süreci genellikle ikiden fazla heceli sözcüklerde, her iki hece yaklaşık uzunlukta olacak biçimde ve vurgulanan heceden hemen önce gerçekleşmektedir. İki heceli sözcüklerde, kesilme neredeyse her zaman iki hece arasında yapılmaktadır. Üçüncü hecesi olan sözcüklerin sırasını değiştirme işleminde, sözcük kesildikten sonra, "fr. reu-chè, fonce-dé, de-blé, keu-fli, gole-ri, vé-nère, garette-ci, s'y-va, meux-fa, che-ri, ceau-mor" örneklerinden anlaşılacağı gibi, iki hece ters çevrilmektedir. Bu ters çevirme işlemi, *Verlan*'a özgü bir niteliktir ve *Verlan* bir sözcükte kesinlikle görülmektedir. Son olarak, yeni sözcük biçiminin son hecesinin sonundaki sesli harfin kaldırılması işlemine gelince, söyleyiş nedeniyle, son sesli harf sözcükten çıkarılabilir ya da kimi zaman da değiştirilebilir. Örneğin; "garette-ci → garo" olgusu *Verlan*'a özgü bir uygulama değildir, "apéritif → apéro" gibi kısaltılmış adlara benzemektedir. "Garo" teriminin, sigara anlamına gelen "garro" Arapça lehçesinden de gelmiş olması olasıdır. *Verlan*'da daha çok "reuché → reuche / reuch, keufli → keuf, meufa → meuf" örneklerinde görülebileceği gibi son sesli harf sözcükten çıkarılabilir ya da kimi zaman değiştirilebilir. Bu süreçlerin dışında *Verlan* işlemi, anlatımlara da uygulanabilmektedir. Örneğin; "comme-ça", *Verlan*'da "ça-comme" biçimine çevrilebilir. Bu işlem "soirce", "ce-soir" sözcüğü için de geçerli bir durumdur. Kimi zaman da bir *Verlan*'dan başka bir < *Verlan* ortaya çıkabilmekte ve bu işlem "çift *Verlan*" olarak adlandırılmaktadır. "reubeu ya da rebeu = beur = Arabe" örneğinden anlaşılacağı gibi özgün sözcüğün ünsüzleri sadece yer değiştirilerek sıralanırken, ünlülerin değiştirildiği de

görülmektedir. “Arabe” sözcüğü için *Verlan* dilinde “rabza”, “beurette” in eşdeğeri “rebeu” nün dişil yapılmış biçimi “rebeuze” kullanımları da bulunmaktadır. Cezaevi gibi toplumdışında yaşayan kimselerin tercih ettiği, az da olsa karşılaşılan ve *şifreleme* (fr. cryptage) işlemi olarak adlandırılan bir başka *Verlan* süreci daha bulunmaktadır. “t'es vietso = t'es soviet = t'es russe = t'es sūr...” örneğinde olduğu gibi iki yinelemeli *Verlan* arasına eşanlamlı veya eşdeğerli doğal bir anlamı olan üçüncü bir terimin araya sokuşturulmasıyla oluşturulmaktadır (Wis, 1997; Valdman, 2000; Nieser, 2005; Debov, 2015). Görüldüğü gibi *Verlan* dilinde sözcükler çok değişik yapısal ve sessel değişiklikler yapılarak elde edilmekte, dilin sıradan insanlar tarafından anlaşılmasını olanaksız kılmaktadır.

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlanmasıyla Avrupa, Afrika'dan gelen büyük bir göç dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. Fransa sömürsü altında okuma yazma bilmeyen Fas, Cezayir ve Tunuslu ilk kuşak göçerlerin büyük çoğunluğu, daha iyi bir yaşama sahip olmak umuduyla Fransa kentlerinin kenar mahallelerine yerleşmişlerdir. Ancak kaynak, konut, altyapı yetersizliği; çevre, gürültü, görüntü kirliliği; işsizlik, yetersiz destek, ayrımcılık, sömürü, kültürlerarası çatışmalar, toplumsal yapıdaki bozulmalar, dilsel ve ekinse engeller gibi belirgin zorluklarla karşılaşmaları ve yaşadıkları uyum sorunu nedeniyle iki arada bir derede yaşam sürmek zorunda kalmışlardır. Gerçek anlamda aşağılanma ve sömürüye uğradıklarının bilincine varmaları, gurbet acısı çekmeleri ve arafta kalmaları sonucunda yaşadıkları tüm bu gerçek, yaşamsal ve duygusal sorunların gizil dışavurumu olarak kaleme sarılmış ve Cezayir kökenli *Mehdi Charef*'in 1983 yılında yayınladığı *Thé au harem d'Archi Ahmed* adlı romanla *Beur Yazınının* ortaya çıkışı gerçekleşmiştir. Yalnızca Magripli göçerlerin anlamaları ve kendi aralarında gizlice iletişim kurmaları için ortaya çıkardıkları metinlerde şifreleme yöntemi olarak *Verlan* ya da *özel / gizli dil* kullanmışlardır. Daha sonra geniş bir uzama yayılan bu yeni söylem giderek daha büyük bir ilgi görmüş ve 1990'lı yıllara özellikle 1999 yılına *Yörekent Yazınının* gelişimine kadar sürmüştür. 2000'li yıllardaki Magripli yeni kuşak göçer yazarlar, kendi kökenlerinin etkisinde kalmalarına karşın, *Yörekent Yazını* adı altında kaleme aldıkları romanlarında ve öteki tüm çıktılarda kabuk değiştirmeye başlamışlardır. Seksenli yıllarda ortaya çıkan *Beur* romanlarındaki kurgu ile *Yörekent Yazını*ndaki en son gelişmeler, özellikle içerik ve biçim açısından her iki yazının birbirinden uzaklaşmakta olduklarını göstermektedir. Seksenlerden bu yana, ortaya çıkan metinlerin kurgusu değişmiştir. Özellikle de geçmişte olduğu gibi iki ekin arasında bocalamalar ve *Beur* romanlarının anlatı kişilerinin kimlik sorgulamaları, herhangi bir farklı kökenden gelen ve tüm yabancılar tarafından paylaşılan yörekentlerin buhranlı durumunu yansıtmaktan çok uzakta kalmıştır.

Öte yandan, 2005 yılındaki şiddetli ayaklanmalar, yörekentlerde yaşayanların büyük acı ve üzüntülerini öyküleyen yeni genç yazarların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yeni genç yazarlar, bundan böyle yalnızca Mağrip'ten değil, farklı köklerden gelen gençlerin yaşamına, adaletsizliğe

ve toplumsal dışlanmaya odaklanmıştır. 2005'ten sonra ortaya çıkan romanlarda yer alan öyküler, seksenli yıllardakilerden farklılaşır ve yazarlar daha evrensel konuları işlemeye başlarlar. Kaynak ülkeye geri dönüş isteklerini bir yana bırakarak, Fransız toplumu içinde göçerlerin konumu ve uyumu sorunlarına dışlanmışlığa, kimlik ve ekinsel bunalımların anlatımına yönelirler. Bunun yanında, *Yörekent* yazarları, kenar mahallelerde yaşayan bütün farklı kökenlerden gelen göçerlerin ekinsel bunalımlarını da ele alırlar.

Yörekent ile *Beur* romanlarında özellikle biçimsel ve içerik bakımından farklılıklar görülmektedir. Bu iki anlayış arasındaki gerçek değişim, Rachid Djaïdani'nin *Boumkoeur* romanının 1999 yılında yayımlanmasıyla gerçekleşir ve *Beur* yazını kavramının yerini *Yörekent Yazını* alır. *Beur* yazarları, seksenli yıllarda Mağrip kökenli göçerlerin yaşadıkları gerilimleri, yoksulluğu, acıları, dışlanmışlığı, kimlik arayışlarını, iki ekin ve iki dil arasında bocalamalarını öykülemek için yazarken, *Yörekent* yazarları ise, daha çok aynı yörekentlerde yaşayan Mağrip kökenlilerle birlikte farklı kökenlerden gelen yörekent göçerlerinin yaşadıkları bozulmayı, kültürsüzleşmeyi anlatmak için yazmışlardır.

Dilbilimsel bağlamda incelendiğinde ise, *Beur* yazarları yaşadıkları duygusal acılardan, sömürü ve aşağılanma duygusundan ötürü, kendi aralarında gizli bir biçimde iletişim kurma gereksinimi duyarak daha çok *Verlan* ve *özel / gizli* dili kullandıkları görülmüştür. Bu dili, günlük yaşamda olduğu gibi metinlerine de yansıtmışlardır. Bununla birlikte, *Yörekent* metinlerinin en çok *özel / gizli* dil ile *Verlan* dilinin kullanıldığı ve kökleşik *Beur* romanlarından farklılıklar içerdiği görülmektedir. *Yörekent* yazarları, dil kullanımında yeni bir biçim yansıtan *Çağdaş Kent Fransızcasını* kullanmışlardır. Her ne kadar *Yörekent* yazarları bu yeni dili, kendilerinin ürettiklerini ileri sürseler de kökenlerinden kurtulmalarının çok zor olduğu söylenebilir. Kuşkusuz, *özel / gizli* dil olarak ölçünlü Fransızcanın içinde yer alsa da *Verlan* dilinin, Fransız dilinin bir parçası olmaya başladığı söylenebilir. *Verlan*'ın son yirmi yıl içindeki toplumdilbilimsel evrimi şaşırtıcı bir nitelik göstermektedir.

Çağdaş Kent Fransızcası'nın kullanımıyla geliştirilen tüm dilsel üretimlerin Fransızcadaki giderek artan önemi göz önüne alındığında, *özel / gizli* dil kullanımını inceleyen çalışmaların kentsel toplumdilbilimsel bir bakış açısı geliştirilmeleri önemlidir. Kimlik temelli işlevlerin dışa vurulmasını sağlayan çeşitli dilsel süreçlerin uygulamaları, kuşkusuz toplumbilimsel bir bakış açısıyla aydınlatılabilir. *Çağdaş Kent Fransızcası* ile yörekentlerde kullanılan *özel / gizli* dilin de birbirlerinden farklılıklar gösterdikleri söylenebilir.

80'li yıllarda ortaya çıkan *Beur Yazını*'nın, toplumsal ve ekinsel koşulların değişmesi sonucunda 90'lı yıllarda yerini *Yörekent Yazını*'na bıraktığı söylenebilir. Her iki yazın, birbirlerinden farklı gibi görünseler de özlerinde birbirlerinin tamamlayıcısı olarak benzer izlekleri işlemektedirler. *Beur Yazını* sürecinde ortaya çıkan yapıtlarda daha çok *Verlan* ve *özel / gizli* dil kullanımı görülürken *Yörekent Yazını*'nda *Verlan* ve *özel / gizli* dil ile birlikte daha çok *Çağdaş Kent Dilinin* varlığından söz etmek yerinde olacaktır. Günümüzde Fransız yazınında *Çağdaş Kent*

Fransızcası, günümüz Fransız göçerlerinin bir anlatım aracı olarak ağırlığını giderek daha çok duyumsatmaktadır. Bütün bu süreçte, *Beur Yazını* ile başlayan ve çeşitli yönelimlerle günümüze kadar gelen yazınsal serüvenin, Frankofon yazın anlayışının sınırlarını aşarak bir dünya-yazını olmaya doğru evrildiği görülmektedir.

Sonuç olarak, göç olgusu gibi çok yönlü, çok katmanlı ve çok boyutlu olan *Beur Yazın* anlayışının çözümlenmesi bağlamında, tek bir yaklaşımın yeterli olmayacağını düşünüyoruz. Bu yazınsal anlayışın, salt izleksel çözümlenmelerin sınırlarını aşarak, Sirkeci ve Cohen'ın *Çatışma ve Göç Kültürü Modeli* başta olmak üzere, değişik göç kuramları ve yaklaşımları, yazın toplumbilimsel, tinçözümsel, budunbilimsel, anlatısal, ekinsel, dilbilimsel ve toplumdilbilimsel yaklaşımlar ile bunların hepsinden yararlanan Tilbe'nin *Çatışma ve Kültür(süz)leşme Yaklaşımı* gibi çoğul okumalara açık olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda, günümüzde inceleme yöntembilimi yaklaşımı bağlamında eksiklikler görülen göç(er) yazını, söz konusu çoğul inceleme yöntemleri ve yaklaşımlarıyla derinlemesine çözümlenecektir. Böylelikle, öteki göç(er) anlatılarında olduğu gibi, bizim göç(er) yazını içinde ulamladığımız (fr. catégoriser) *Beur Yazını*ni, bütüncül, yetkin ve tutarlı bir biçimde anlamak ve açıklamak olası olacaktır.

KAYNAKÇA

- Álvares, C. (2015). D'une littérature mal nommée. *Francophonies et théories*, Maghreb. <http://hdl.handle.net/1822/38980> adresinden 08.08.2019 tarihinde alındı.
- Atalay, İ. (2019a). Çok Kültürlülük Üzerine. A. Tilbe ve Ark. (Ed.) içinde, *Göç, Kültür ve Yazın* (155-179). London: Transnational Press London.
- Atalay, İ. (2016). *Türk ve Fransız Çocuk Yazınında Göç ve Göçerlik*. Kayseri: Tiydem Yayıncılık.
- Benmiloud, Y. (2003). *Allah Superstar*. Paris: Grasset.
- Bonn, C. (1996). L'Autobiographie maghrébine et immigrée entre émergence et maturité littéraire, ou L'Énigme de la reconnaissance. Martine Mathieu (Ed.). In *Littératures autobiographiques de la Francophonie*. (203-222). Paris: L'Harmattan.
- Berry, J. (2005). Acculturation: Living Successfully in Two Cultures. *International Journal of Intercultural Relations* (29), 697-712. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013> adresinden 05.08.2019 tarihinde alındı.
- Berry, J. W. (1997). Lead Article Immigration, Acculturation and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*. Queen's University, 46(1), p. 5-68.
- Berry, J. W. (2003). Conceptual approaches to acculturation. In K. M. Chun, P. Balls Organista, & G. Marín (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research* (p. 17-37). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10472-004> adresinden 04.08.2019 tarihinde alındı.

- Cello, S. (2011). Au-delà du roman beur: la littérature de banlieue. *Quaderni di Palazzo Serra*, 21, 189-211. 12 30, 2018 tarihinde https://www.academia.edu/15716537/Au-del%C3%A0_du_roman_beur_la_litt%C3%A9rature_de_banlieue_adresinden 08.08.2019 tarihinde alındı.
- Charef, M. (1983). *Le thé au harem d'Archy Ahmed*. Paris: Mercure de France.
- Cohen, J. H. & Sirkeci, İ. (2011). *Cultures of migration: The global nature of contemporary mobility*. Austin: University of Texas Press.
- Debov, V. (2015). *Glossaire du verlan dans le rap français*. Paris: L'harmattan.
- Djaïdani, R. (1999). *Boumkoeur*. Paris: Seuil.
- Duchêne, N. (2002). Langue, immigration, culture: paroles de la banlieue française. *Érudit Revues Meta*, 47(1), 30-37. <https://doi.org/10.7202/007989ar> <https://id.erudit.org/iderudit/007989ar> adresinden 01.01.2019 tarihinde alındı.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2016). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1) , 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/29486/316342> 01.01.2019 tarihinde alındı.
- Geiser, M. (2008). La "littérature beur" comme écriture de la post-migration et forme de "littérature-monde". *Expressions maghrébines*, 7 (1), 121-140.
- Genç, H. N. (2020). Orhan Pamuk'un Kafamda Bir Tuhaflık Adlı Romanını 'Çatışma ve Göç Kültürü Modeli Bağlamında Okumak. *Folklor Edebiyat Dergisi*, 26(1),1-21.
- Goudailler, J. P. (2002). De l'argot traditionnel au français contemporain des cités, dans La linguistique. *La linguistique*, 1 (38), 5-24. <https://www.cairn.info/revue-la-linguistique-2002-1-page-5.htm> adresinden 01.01.2019 tarihinde alındı.
- Hargreaves, A. G. (1995). La Littérature issue de l'émigration maghrébine en France: une Littérature mineure? Charles Bonn (Ed.). In *Littérature des Immigrations* (17-25). Pairs: L'Harmattan.
- Hargreaves, A. G. (2014). De la littérature « beur » à la littérature de « banlieue » : des écrivains en quête de reconnaissance. *Africultures*, 1 (97), 144-149. Doi 10.3917/afcul.097.0144. ISSN 1276-2458 adresinden 04.06.2019 tarihinde alındı.
- Kessas, F. (1993). *Beur's Story (Écritures arabes)*. Paris: Harmattan Editions.
- Koçak, Y., ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Öznerileri. *KAÜ-İİBF Dergisi*, 3 (3), 163-184.
- Le Bris, M. ve Rouaud, J. ve Almassy, E. (2007). *Pour une littérature-monde*. Paris: Gallimard.
- Le Bris, M. (2007). « Pour une Littérature-monde en Français » in *Le Bris, Michel et Rouaud, Jean*, eds., *Pour une Littérature-Monde en Français*, Paris, Gallimard, p.23-53.
- Manço, A. (2000). *Intégration et identités. Stratégies et positions des jeunes issus de l'immigration*. Paris/Bruxelles: de Boeck & Larcier.
- Manço, A. (2002). *Compétences interculturelles des jeunes issus de l'immigration, Perspectives théoriques et pratiques*. Paris: L'Harmattan.
- Marcu, I.-M. (2016). L'écriture des auteurs "intransgers". *Carnets* [En ligne]. Doi : 10.4000/carnets.961

- Mathieu, P. (2008). *La double tradition de l'argot: Vocabulaire des marges et patrimoine*. Paris: Editions L'Harmattan.
- Nieser, M. (2005). *Le Verlan - règles et usages*. Paris: GRIN.
- Nini, S. (1993). *Ils disent que je suis une beurette*. Paris: Fixot.
- Podhorná-Polická, A. (2006). Les aspects stylistiques de la verlanisation (Stylistic aspects of "verlanisation"). In *Dialogue des cultures: interprétation, traduction*. Praha: Ústav translatologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, p. 37-62, 26 pp. <http://is.muni.cz/www/12093/articles/2006/dialogue/> adresinden 04.08.2019 tarihinde alındı.
- Puig, S. (2011) "Littérature-monde et littérature urbaine: deux manifestes, même combat ?", *Nouvelles Francographies*, 2(1) 87-95.
- Reeck, L. (2012). La littérature beur et ses suites. *Hommes et migrations* [En ligne], 120-129. Doi: 10.4000/hommesmigrations.1077 adresinden 04.08.2019 tarihinde alındı.
- Remysen, W. (2013). Le français et la variation linguistique. *Dictionnaire Usito*. Unpublished. Les Éditions Delisme, p. 1-4. doi: <https://doi.org/10.13140/2.1.1128.5280> adresinden 04.08.2019 tarihinde alındı.
- Rouaud, J. ve Le Bris, M. (2007). *Pour une littérature-monde en français*. Paris: Hors série Littérature, Gallimard.
- Sarroub, K. (1998). *Mercure de France*. Paris: Racaille.
- Sirkeci, I. (2009). Transnational mobility and conflict. *Migration Letters*, 6 (1): p. 3–14.
- Sirkeci, İ. (2012). Transnasyonal Mobilite ve Çatışma. *Migration Letters*, 9(4): p. 353- 363.
- Sirkeci, İ. ve Cohen, J. H. (2013). OpEd. "Not migrants and immigration, but mobility and movement", *Cities of Migration, Thought Leadership*, http://citiesofmigration.ca/ezine_stories/not-migrants-and-immigration-but-mobility-and-movement/ adresinden 04.08.2019 tarihinde alındı.
- Sirkeci, İ. ve Cohen, J. H. (2015). Hareketlilik, Göç, Güvensizlik. *İdealkent*, 6 (15), 8-21. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36755/418719>.
- Tilbe, A. (2015). Göç/göçer yazını incelemelerinde Çatışma ve Göç Kültürü Modeli. *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings*. London: Transnational Press London, 458-466.
- Tilbe, A. ve Bosnalı, S. (2016). *Göç üzerine yazın ve kültür incelemeleri*. Transnational Press London.
- Tilbe, A. ve Civelek, K. (2018). Çatışma ve Göç Kültürü Modeli Bağlamında Göç Romanı Okuması: Yüksel Pazarkaya'nın Savrulanlar'ı. *Göç Dergisi*, 5(1), s. 77 - 106.
- Tilbe, A. ve Tilbe, F. (2015). Reşat Enis Aygen'in Afrodite Buhurunda Bir Kadın Adlı Romanında Çalışma İlişkileri: Yazıntoplumbilimsel Oluşumsal Yapısalcı Bir İnceleme. *Humanitas – Bahar*, 5, s. 187-216.
- Tilbe, A. ve Tilbe, F. (2019). Zülfü Livaneli'nin Bir Kedi Bir Adam Bir Ölüm adlı Göç Romanı: Çatışma ve Kültür(süz)leşme Yaklaşımı. A. Tilbe ve Ark. (Ed.), *Göç, Kültür ve Yazın* içinde s. 155-179. London: Transnational Press London.

- Tilbe, A. ve Sirkeci, İ. (2015). Editörden: Göç ve göçmen yazını üzerine. *Göç Dergisi*, 2 (1), s. 1-4.
- Valdman, A. (2000). La Langue des faubourgs et des banlieues: de l'argot au français populaire. *The French Review, American Association of Teachers of French*, 73(6), 1179-1192. adresinden 04.08.2019 tarihinde alındı.
- Vitali, I. (2009). *Intrangers (II) Littérature beur, de l'écriture à la traduction*. Paris: L'Harmattan.
- Vitali, I. (2009a). De la littérature beure a la littérature urbaine: Le Regard des "Intrangers". *Nouvelles Études Francophones*, 24 (1), s. 172-183.
- Vitali, I. (2012). *Intrangers: Tome 1, Post-migration et nouvelles frontières de la littérature beur*. Paris: Harmattan Editions.
- Wis, H. (1997). *The Vocabulary of Modern French: Origins, Structure and Function*. Paris: Routledge.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Günce Yayınları

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

Günce Yayınları

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

Günce Yayınları

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

Günce Yayınları